

Sindikata VSS FF UL

Datum: 7. 7. 2024

Zadeva: Osutek za javno obravnavo novega Zakona o visokem šolstvu

Na seji senata FF, ki je potekala 26. junija 2024, je sindikat VSS FF UL podal komentar pod točko Razno v zvezi z eno od predhodnih točk dnevnega reda, na kateri je vodstvo FF seznanilo senatorke in senatorje, da je v javni obravnavi nov osutek Zakona o visokem šolstvu (v nadaljevanju ZViS). Izpostavil je eno od poglobitnih pasti, ki jih prinaša novi osutek ZViS, zato je vodstvo FF UL sindikat zaprosilo, da poda še pisni komentar, ki ga bo upoštevalo pri pripravi skupnega odziva FF UL na osutek ZViS.

Junija 2024 je vlada dala v javno obravnavo Osutek novega zakona o visokem šolstvu. Poleg t. i. mikrodokazil, ki jih je VSS FF UL že komentiral, sindikat eno od največjih pasti novega osnutka prepoznava v segmentu, ki se nanaša na delovne obveznosti pedagoškega kadra. V 104. členu, ki določa delovne in pedagoške obveznosti, osutek predloga novega ZViS za razliko od obstoječega **uvaja ohlapno definicijo števila neposrednih pedagoških ur** oziroma t. i. obveznosti. Relevantni del 104. člena osnutka novega ZViS se namreč glasi:

Neposredna pedagoška obveznost v času organiziranega študijskega procesa v visokošolskem izobraževanju, ki se izvaja kot javna služba, znaša:

- za docenta, izrednega in rednega profesorja **do sedem ur tedensko**,
- za višjega predavatelja, predavatelja in lektorja **do devet ur tedensko**,
- za asistenta **do deset ur tedensko**,
- za strokovnega sodelavca pri pedagoškem procesu **do dvajset ur tedensko**.

Ta formulacija vključno s svojimi posledicami je v ostrem nasprotju z drugimi doslej veljavnimi predpisi o visokem šolstvu. Zato je, preden sindikat preide k neposredni analizi in komentarju zgornje dikcije v osnutku novo predlaganega ZViS, za razumevanje globine in razsežnosti problematike treba najprej orisati kronologijo različnih sprememb in dopolnitev dosedanjega zakona o visokem šolstvu v delu, ki se nanaša na neposredne pedagoške obveznosti učiteljskega kadra.

I. Kronologija

a.

Do vladnih »varčevalnih ukrepov« v letu 2012 je takrat veljavni ZViS določal, da je neposredna pedagoška obremenitev visokošolskih učiteljev in učiteljic šest ur tedensko. V 63. členu takrat veljavnega ZViS je navedeno naslednje:

»Neposredna pedagoška obveznost v času organiziranega študijskega procesa v visokošolskem izobraževanju, ki se izvaja kot javna služba, znaša:

- za docenta, izrednega in rednega profesorja šest ur tedensko,
- za višjega predavatelja, predavatelja in lektorja devet ur tedensko
- za asistenta deset ur tedensko.«

b.

V času druge desne vlade je bil leta 2012 sprejet varčevalni paket, ki je med drugim vseboval novelo ZViS-I. Novela je uvedla spremembo normativa neposredne pedagoške obveznosti in ga v 63. členu dvignila s šest na pet do sedem ur tedensko, da bi prvo dodatno uro neposredne pedagoške obveznosti spremenila v redno uro, ustvarila primanjkljaj rednih ur in prisilila učiteljski kader, da bi delal več za enako plačilo. Pri tem je šlo za dikcijo, ki se je nevarno približala tisti v predlaganem osnutku novega ZViS, danega v javno razpravo junija 2024. Normativ takratna novela ni preprosto dvignila, ampak je določila razpotegnjen razpon neposredne pedagoške obveznosti, tj. normativ je spremenila s šest na pet do sedem pedagoških ur tedensko.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu – Zvis-I (Uradni list RS, št. 109/12 z dne 31. 12. 2012) tako določa:

»V prvem odstavku 63. člena se v prvi alineji besedi »šest ur« nadomestita z besedami »pet do sedem ur«.

Visokošolski sindikat Slovenije je leta 2017 dosegel pisno zavezo ene od kasnejših vlad, da ministrstvo ne bo podajalo soglasij k aktom univerz, s katerimi bi te uveljavile sedem neposrednih pedagoških ur obremenitev tedensko. Šlo je za uradni Dogovor (objavljen kot Priloga 3 k Spremembam in dopolnitvam Kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji - Uradni list RS, št. 45/17). Ta je konec leta 2022 in 2023 služil kot eno od temeljnih izhodišč stavkovnih zahtev in kot eden od ključnih elementov Stavkovnega sporazuma in uveljavitve Aneksa h KVIZ, o čemer več v zaključku.

II. Uradno stališče sindikata VSS FF UL do osnutka novega Zakona o visokem šolstvu, danega v obravnavo junija 2024

Sindikat VSS FF UL **ostro protestira proti vztrajanju pri leta 2012 pod krinko »varčevalnih ukrepov« uzakonjenem višanju števila možnih neposrednih pedagoških obremenitev.** To pomeni vztrajanje pri možnosti prevajanja dosedanjih nadobremenitev v redno pedagoško obveznost. S tem se država tudi izogiba zaposlovanju novega in nujno potrebnega (mladega) kadra v visokem šolstvu ob povečevanju delovnih obremenitev za že tako nadobremenjeni pedagoški kader na učiteljskih delovnih mestih.

VSS FF UL prav tako protestira proti uvedbi ohlapne formulacije, ki zadeva število neposrednih pedagoških ur oziroma obremenitev, in izraža zaskrbljenost nad njo. V obstoječem ZViS je število neposrednih pedagoških ur, ki so jih na teden dolžne izvesti zaposlene osebe, jasno določeno (npr. za docentko/docenta, izredno in redno profesorico/profesorja znaša od pet do sedem ur na teden). **V novem osnutku pa se pojavlja zgolj formulacija »do« brez spodnje meje.** Predlog novega ZViS torej uvaja ohlapen in fleksibilen razpon pedagoških ur, pri čemer za nameček – in po našem prepričanju namerno – ne omenja najnižjega praga. Ta formulacija torej, če se zaustavimo kar pri prvi alineji (tj. docentkah/docentih, izrednih in rednih profesorih/profesorjih), pomeni **od nič do sedem neposrednih pedagoških ur tedensko.**

V luči novega vala odpiranja univerze kapitalu, tj. njene korporativizacije in komercializacije, VSS FF UL ocenjuje, da na tem mestu ne gre zgolj za vladni jezikovni birokratizem, temveč za premišljeno potezo. Dejstvo, da oseba, ki je sicer zaposlena na učiteljskem delovnem mestu,

izvaja »od nič do sedem pedagoških ur«, je transparentna oblika novega uklanjanja potrebam kapitala. Je oblika sproščanja določenega ali pa vse večjega segmenta pedagoškega kadra za potrebe izvajanja zunanjih (komercialnih) projektov. Ta navidezno benigna formulacija torej med vrsticami prinaša degradacijo pomena in vloge pedagoškega dela na fakultetah in univerzi. Pomeni **oddrivanje pedagoškega in znanstvenoraziskovalnega dela, ki ga je treba opraviti za njegovo izvajanje, na stranski tir.** In sicer v prid dela na projektih, ki prinaša komercializacijo univerze in njenih članic. Pri tem bodo osebe, zaposlene prav na učiteljskih delovnih mestih, ki bodo vpete v projektno delo (neposredno s kapitalom ali posredno za kapital), razbremenjene (določenega števila ali pa vseh) pedagoških ur glede na dogovor z vodstvenimi nivoji svojih fakultet. Ostale pa bodo za kazen deležne večjega števila neposrednih pedagoških obveznosti (tj. do sedem) in dodatnih pedagoških nadobremenitev. Od tod tudi navidezno benigna ohlapnost razpona pedagoških ur v 104. členu novega zakona o delovnih obveznostih zaposlenih, ki naj se jih torej med zaposlenimi na oddelku različno razporeja, za razliko od zdajšnjega, ki od posameznice/posameznika zahteva izvedbo fiksnega števila pedagoških ur na teden.

To bo vodilo v konflikte po oddelkih in v novo obliko segregacije in hierarhizacije med zaposlenimi na oddelkih. Na pedagoško delo se bo gledalo na neobdobja in obliko kazni za tiste, ki se nočejo udinjati nehumanim zahtevam in dobičkonosnim potrebam kapitala ter ne želijo prispevati k povečani stopnji nezaposlenosti med diplomantkami in diplomanti, saj se zavedajo, da prav ob pomoči t. i. javno-zasebnih projektov kapital (lažje) zapira lastne laboratorije in raziskovalne oddelke. Te »stroške dela« prenaša na javno univerzo, kjer v projekte vprega iz državnega proračuna plačan učiteljski kader (tega v okviru izvajanja komercialnih in drugih navidezno s kapitalom nepovezanih projektov nagraduje z drobtinami v primerjavi z vložkom, potrebnim npr. za redne plače, napredovanja in izobraževanja vodij lastnih laboratorijev in za vzdrževanje ter posodabljanje infrastrukture), in, enako ključno, na brezplačno študentsko delovno silo do trenutka, ko zaključi študij. In še: v primeru, če bi od zunaj financirano projektno delo postalo del osnovnega dela redno zaposlenih, bi to nekaterim privilegiranim prineslo ugodnosti, velik del iz projektov financiranega pedagoškega kadra pa bi bil, namesto da bi osnovno raziskovalno delo posvetil razvoju izobraževalne dejavnosti, v svojih osnovnih obveznostih dodatno obremenjen s projektnim delom, ki sploh ne bi bilo nujno povezano s študijskim področjem.

Prav tako sindikat opozarja, da gre pri tej navidezno benigni formulaciji – ki ne določa fiksnega števila neposrednih pedagoških ur, temveč namesto tega uvaja navidezno prilagodljiv fleksibilen razpon, začeni med vrsticami pri številu nič – za privajanje pedagoškega kadra na delo na projektih kot njegovega primarnega dela in prvo postavljenega poslanstva ob prerazporejanju pedagoških ur na ramena drugih. Situacija, ko se osnovno raziskovalno delo, doslej financirano iz študijskega proračuna, financira iz projektov, bi državi prinesla neslutene »prihranke« v škodo kakovostne in na avtonomnem, od kapitalskih interesov neodvisnem raziskovalnem delu temelječe izobraževalne dejavnosti. Iz tega zato lahko slej kot prej izhaja, kot potrjuje že obstoječa praksa na Zahodu, tudi izgovor naslednjih vlad, da državi ni več treba namenjati ustreznega deleža proračunskih sredstev za financiranje študijske dejavnosti, saj naj bi se bile fakultete oziroma univerze sposobne samofinancirati in svoje študijske programe finančno vzdrževati kar same – prek projektov. To bi v jedru ogrozilo temeljno poslanstvo univerze.

Zdi se, da vlada s podpisom lanskega stavkovnega sporazuma, ki velja in bo sindikat pri njem vztrajal, ni mislila povsem resno in razmišlja o možnostih, kako bi se ga s pomočjo zakona zaobšlo. Na srečo je Zakon o visokem šolstvu podrejen Kolektivni pogodbi za vzgojo in izobraževanje. Stavkovni sporazum, ki ga je vlada lansko leto podpisala z Visokošolskim sindikatom Slovenije, je januarja letos prinesel podpis Aneksa h KPviz (Aneks h Kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji - Uradni list RS, št. 13/24), ki je pedagoški normativ za zaposlene na učiteljskih delovnih mestih v visokem šolstvu **zaklenil na višini od pet do šest ur**, univerzam pa prepovedal, da bi s samostojnimi akti po obvodu vpeljevale višje normative. Nov osnutek ZViS je simptomatičen. Kaže na nevarno tendenco in makro sliko, ki stoji v ozadju in se je je treba zavedati, saj jo bodo njeni zagovorniki/zagovornice skušali/e uveljaviti na drugačne načine in prek vedno novih obvodov. Osnutek novega ZViS v svojem 104. členu jasno napoveduje to tendenco, zato se mu je treba v tej točki postaviti po robu in tovrstne namere v kati zatreti.

Red. prof. dr. Lilijana Burcar

predsednica VSS FF UL